

Kap. Lujo Šoletić i kap. Radomir Kos

Tekla Palčok

Snazan — preplanuo, to je naš pojam za moreplovca i odmah pomislimo na bezmjerne plave prostore našeg i svih mora, koje poznajemo. Pomislimo i na strašne nemire u tim prostranstvima, koji se stepenuju od vjetrova i bure preko oluja i uragana do ciklona. Zebnja nas hvata. Po tim razjarenim talasima plove brodovi, a na brodovima su ljudi. Kad na to podsjetimo pomorce, koji su dugo godina plovili i obišli cijeli svijet, njihov osmijeh nam kaže, da o njihovu životu može suditi samo onaj, tko je plovio i da strašne oluje na moru ne nagovještavaju uvijek užas. Ploviti za vrijeme rata među neprijateljskim minama i podmornicama, ne razlikuje se od plovidbe između vodenih stupova ciklona. Kad se danas povede razgovor o tome, čelo iskusnog pomorca namršti se, bore na licu se skupe u zažonetan izraz, koji zbuñuje.

Petnaest godina plovio je morem kapetan Lujo Šoletić. Plovio je za čitavo vrijeme trajanja Drugog svjetskog rata u savezničkim konvojima. Do 1941. godine obišao je obale Kine i Japana, a poslije toga u savezničkim konvojima između Engleske i SAD.

»Vi ste se, kapetane, topili, recite molim vas kako se to dogodilo. Je li to ružna uspomena?

Bolje je reći uzbudljiv sukob — dodao je kapetan. Bilo je to lipnja 1942. — uskoro će biti 14 godina. Nijemci su postavili takozvani Atlantski zid, naime, podmornice su u rastojanjima kontrolirale čitavo područje kuda su prolazili saveznički konvoji. Ja sam plovio kao drugi oficir na brodu »Triglav«, a vozili smo manganovu rudaču iz luke Lobito, portugalske kolonije u Africi za Baltimore. Već smo plovili 12 dana, a tada, predveče brod je torpedirala njemačka podmornica. »Triglav« je potonuo, a preživjeli u dvije barke bili su prepušteni milosti oceana. Jedna barka je nestala, a nas je nakon višednevnog lutanja prihvatio brod »Španjolak« i doveo u Gibraltar. Odatle smo prešli u London, gdje smo se opet ukrcali na drugi brod. Ja lično sam se ukrcao na brod »Marija Petrinović«, koji je bio vlasništvo bivšeg Jugoslavenskog Loyda. Na tom brodu sam dalje plovio u konvojima do završetka rata.

— Jeste li uvijek plovili bez izvanrednih situacija na novom brodu?

— »Razumije se da nismo — rekao je kapetan.

Oluja, koja je 1943. godine zahvatila »Mariju Petrinović« i odnijela joj sve čamce — posada broda je smatrala pravom srećom. Naime, brod je trebao isploviti sam iz New Judlanda u Rio de Janeiro. U to doba je bilo nemoguće i konvojem stići u Južnu Ameriku, jer su njemačke podmornice sve potapljale, a ploviti samo s jednim teretnim brodom, značilo je izgubiti ga.

Noć uoči polaska brod je zahvatila velika oluja na sidrištu i učinila mnogo štete. Dok se brod

popravio, određena je plovidba u konvoju, koji je predstavljao kakvu takvu sigurnost.

— »Vi ste plovili i do rata. Čula sam da ste obišli Kinu, Japan, Singapur, Madagaskar i mnoge druge krajeve.«

— »Plovio sam dosta dugo i vidio mnogo zemalja. Možda je zanimljiva plovidba iz Singapura na Marselj brodom »Triglav« godine 1940. Tada je Italija upravo ušla u rat, a Francusku pregazio Hitler. Engleski Admiralitet, koji je brodom »Triglav« zapovijedao, dao je naređenje, da plovimo na Madagaskar, koji je bio francuska kolonija. Na Madagaskaru još nije bila jasna tadašnja svjetska situacija, što smo mi iskoristili i otplovili oko Afrike, misleći da je tako bolje. Kad smo prošli Freetown (Fritaun) i došli blizu Captown-a, bacili su na nas bombe i mitraljirali nas avioni Južne Afrike. Misleći da smo neprijatelji zadržali su nas 6 mjeseci u gradu i htjedoše zarobiti brod, dok nije Međunarodni sud u Londonu odredio da nas puste, jer je naša zemlja još bila neutralna. U jednoj luci crnačke države Nigerije, iskricali smo teret broda i otplovili za Astru gdje smo ukrcali novi teret za Filadelfiju. Oskudijevali smo svježom hranom. U Akri smo ukrcali nešto banana, ali mala korist od toga, pa smo zato, čim smo stigli blizu Filadelfije javili u luku da nam zajedno s pilotom odmah pošalj u svježe hrane. S hranom i pilotom došli su i novinari lista »Filadelfia Inger«, koji su naveliko pisali o izdržljivosti posade broda, koji je 6 mjeseci proveo u zatočeništvu, zatim oplovio Afriku i stigao u Ameriku hraneći se s nešto banana. Još dalje su išli novinari. Tražili su intervju sa pomorcima o svjetskoj političkoj situaciji. Mi smo im govorili protiv fašizma, izrazili mišljenje da će se naš narod boriti protiv Hitlera i još dosta toga, što se sve ostvarilo. I otplovili smo. Nakon godinu, dvije došli smo opet u istu luku, gdje nas je s velikim oduševljenjem dočekao jedan od novinara, kojima smo dali intervju, i pozvao nas svih kući na večeru.

»Izvršno ste predskazali — bile su njegove riječi, a zbog Vašeg točnog predskazanja i ja sam pogodivši, dobio pohvalu od redakcije.«

Ja sam plovio samo na brodovima bivšeg »Jugo-Loyda« završio je kapetan Lujo Šoletić. Loyd je tada imao 26 brodova i svi su potopljeni, jedino su ostali »Marija Petrinović«, i »Aleksandar«, koji sada nose ime »Gorica« i »Biokovo«.

Danas kapetan Šoletić više ne plovi. Na kopnu je na drugoj dužnosti. On je predsjednik Kluba pomoraca »Miho Pracat« u Dubrovniku. Svaki dan je u Klubu s pomorcima.

* * *

Od godine 1938. pa do danas »navega« kapetan Radomir Kos, komandant broda »Šabac«. Za vrijeme rata kapetan Kos redovno je plovio s te-

retom municije na relaciji SAD — Istočna Afrika — Engleska.

Godine 1942. — pričao mi je ovaj pomorac: Isplovio sam s obale Zapadne Afrike. Bio je kolovoz. Plovili smo u konvoju od 42 broda. Na putu su nas sreli španjolski ribarski brodovi. Ne znam zašto, ali odmah sutradan su nas napali njemački avioni i podmornice, koji su bili točno upoznati s našim položajem.

Napad je bio toliko žestok, da je iz okršaja izašlo 18 brodova. Tada sam bio na brodu »Aleksandar« današnjem »Biokovu«, koji je iz borbe izašao neoštećen.

10. listopada 1942., uz ratne opasnosti, bili smo u velikoj opasnosti i od nevremena. Otputovali smo iz Metlujl-a u Engleskoj sa 48 brodova za Sjevernu Ameriku. U Sjevernoj Irskoj zahvatilo nas je bilo nevrijeme. Susreli smo se s brodovima tankerima i svi smo mislili da nas tankeri više ne mogu izbjeći. Ja sam lično, vozeći svom snagom naprijed, snažno krenuo natrag i izbjegao su-

dar, dok je u istom konvoju potopljeno 10 brodova. Na otvorenom moru opet smo stradali, tako da je od čitavog konvoja u Halifax stiglo svega neoštećenih 6 brodova.

Upitala sam kapetana Radomira Kosa što misli o našoj senjskoj buri i da li je opasna za plovidbu?

— »Kad me pitate o senjskoj buri, mogu Vam reći da sam ove zime i nju iskusio, jer mi sa »Šapcom« često prolazimo kroz Senjski kanal na putu za matičnu luku. Jednom prilikom, plovili smo od Šibenika do Raše, a bila je takva bura, da smo se morali zaustaviti kod otočića »Unije« južno od Cresa. Ne samo »Šabac« već se zbog bure na tom mjestu bilo usidrilo 10 brodova. Među njima bio je i talijanski brod »Regolo«, koji je kasnije stradao u Senju. Senjska bura je opasna, jer pravi okomit pritisak na more. Takva bura na Jadranu još je jedino kod sela Vrulje između Splita i Omiša — završio je kapetan »Tica«, kako ga nazivaju pomorci.

Rep velikog američkog hidro-aviona ratne mornarice »Martin-Marlin P 5 M - 2«